

Briff gan y Gwasanaeth Ymchwil: Diogelu Anghenion Addysgol Arbennig

Y Pwyllgor Deisebau | 13 Rhagfyr 2016

Rhif y ddeiseb: P-05-722

Teitl y ddeiseb: **Diogelu Anghenion Addysgol Arbennig**

Testun y ddeiseb:

Rydym yn galw ar Gynulliad Cenedlaethol Cymru i annog Llywodraeth Cymru i sicrhau bod y gwariant ar y ddarpariaeth anghenion addysgol arbennig yn cael ei glustnodi, gan gydnabod fod hwn yn fuddsoddiad ym mhlant Cymru, ac y dylai awdurdodau lleol gael eu cyfarwyddo i sicrhau bod lefelau digonol o gyllid ar gael fel y gall plant sydd angen gwasanaeth o'r fath fyw bywydau hapus a llawn, ac nad yw eu teuluoedd yn gorfod wynebu'r ofn o gystadlu â'i gilydd am leoedd.

1. Cyllid i awdurdodau lleol gan Lywodraeth Cymru

Mae awdurdodau lleol yng Nghymru yn defnyddio arian a roddir iddynt o dan y **Grant Cynnal Refeniw** gan Lywodraeth Cymru i ariannu addysg i ddisgyblion ag AAA. Caiff y swm o dan y Grant Cynnal Refeniw a roddir i bob awdurdod lleol er mwyn darparu gwasanaethau ar gyfer ei holl feysydd cyfrifoldeb ei gyhoeddi bob blwyddyn yn y Setliad Llywodraeth Leol.

Yn 2016-17, mae Llywodraeth Cymru wedi rhoi cyfanswm o **£4.102 biliwn** o arian i awdurdodau lleol drwy'r Grant Cynnal Refeniw i ddarparu **eu holl wasanaethau**. Mae hyn 1.3 y cant (£54 miliwn) yn llai nag yn 2015-16, ar ôl addasu ar gyfer trosglwyddiadau i mewn i'r setliad.

1.1 Arian nad yw wedi'i neilltuo

Arian **nad yw wedi'i neilltuo** yw'r Grant Cynnal Refeniw, sy'n golygu bod awdurdodau lleol yn gwneud eu penderfyniadau eu hunain ynghylch faint o arian y byddant yn ei wario ar faes gwasanaeth penodol megis addysg, ac o ganlyniad ar ddarpariaeth AAA er enghraifft. Mae hon yn **egwyddor sylfaenol** i gyrff llywodraeth leol a Chymdeithas Llywodraeth Leol Cymru (CLILC), sef y corff cyffredinol sy'n cynrychioli gyrff o'r fath, er mwyn **sicrhau y gwneir penderfyniadau sy'n lleol, yn atebol ac yn ddemocrataidd**. Fodd bynnag, mae setliad y Grant Cynnal Refeniw yn

cynnwys Asesiad ar sail Dangosyddion ar gyfer pob maes gwasanaeth, sy'n gyfrifiad tybiannol o'r hyn y mae angen i bob Cyngor ei wario er mwyn darparu lefel safonol o wasanaeth.¹ Nid yw'n darged gwariant a gall awdurdodau lleol benderfynu faint o arian y maent yn ei wario ar ddarpariaeth AAA er enghraifft, cyhyd ag y bônt yn bodloni unrhyw ofynion statudol sydd arnynt.

Yn 2016–17, yr **Asesiad ar sail Dangosyddion** tybiannol ar gyfer 'Addysg Arbennig' yw £215 miliwn, sy'n debyg iawn i 2015–16. At hynny, bydd rhywfaint o arian y bwriedir ei ddefnyddio ar ddarpariaeth AAA wedi cael ei gynnwys hefyd yn yr Asesiadau wedi'u Seilio ar Ddangosyddion ar gyfer 'Meithrin a Chynradd' ac 'Uwchradd'. Yn wir, cyfanswm y gwariant gros wedi'i gyllidebu ar ddarpariaeth AAA yn 2016–17 yw **£362 miliwn**.²

Er nad yw'r mwyafrif helaeth o gyllid adnoddau llywodraeth leol yn cael ei neilltuo, mae Llywodraeth Cymru yn dal i dalu rhai grantiau penodol³ i awdurdodau lleol at ddiben penodol. Mae nifer y grantiau hyn wedi lleihau dros y blynyddoedd diwethaf fel rhan o gytundeb rhwng Llywodraeth Cymru a CLIC i **symud tuag at lai o neilltuo yn gyffredinol** a mwy o benderfyniadau lleol ynglŷn â'r defnydd o adnoddau. Ar hyn o bryd, **nid oes unrhyw grantiau penodol yn ymwneud ag AAA**.

Mae rhagor o wybodaeth gyffredinol am y ffordd y caiff ysgolion yng Nghymru eu hariannu ar gael ym mhapur briffio'r Gwasanaeth Ymchwil, *[Hysbysiad hwylus ar gyllid ysgolion](#)* (Gorffennaf 2016).

2. Trefniadau rhwng awdurdodau lleol ac ysgolion

Mae awdurdodau lleol yn ariannu darpariaeth AAA drwy'r dulliau canlynol:

— Y **cyllidebau dirprwyedig** y maent yn eu rhoi i ysgolion. Mae hyn yn golygu cyllidebau dirprwyedig i ysgolion arbennig lle y tybir bod yr holl wariant ar AAA a **dyraniadau tybiannol ar gyfer AAA** o fewn y cyllidebau dirprwyedig ar gyfer ysgolion prif ffrwd (tybiannol am mai cyfrifoldeb pob ysgol yw penderfynu faint yn union y mae'n ei wario ar AAA). Mae cyllid dirprwyedig yn cyfrif am **73 y cant** o gyfanswm y gwariant AAA sydd wedi'i gyllidebu yn 2016–17.

¹ Rhestrir yr Asesiadau ar sail Dangosyddion ar gyfer 2015-16 yn nhabl 4d o *[dablau Excel](#)* y Setliad Llywodraeth Leol sydd ar gael ar wefan Llywodraeth Cymru.

² Llywodraeth Cymru, Datganiad Ystadegol Cyntaf: *[Gwariant wedi'i gyllidebu ar ddarpariaeth Anghenion Addysgol Arbennig \(AAA\): 2016-17](#)*, 30 Mehefin 2016, t1

³ Rhestrir grantiau penodol yn Nhabl 9 o *[dablau Excel](#)* y Setliad Llywodraeth Leol, sydd ar gael ar wefan Llywodraeth Cymru.

— Drwy arian y maent yn ei **gadw'n ganolog** o fewn Cyllideb Addysg yr Awdurdod Lleol neu'r Gyllideb Ysgolion. Mae **27 y cant** o'r gwariant AAA yn cael ei gadw'n ganolog gan awdurdodau lleol yn 2016–17. Y rheswm am hyn yw oherwydd y gallai fod **yn fwy effeithlon ac effeithiol** darparu neu gomisiynu rhai gwasanaethau, er enghraifft ymyriadau arbenigol, ar lefel awdurdod lleol yn hytrach nag ar lefel yr ysgol.

2.1 Pennu cyllidebau ysgolion

O dan ddarpariaethau *Deddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998*, mae Llywodraeth Cymru yn nodi'r fframwaith cyfreithiol y mae awdurdodau lleol yn dyrannu eu gwariant ar addysg i ysgolion yn unol ag ef. Nodir y fframwaith yn *Rheoliadau Cyllido Ysgolion (Cymru) 2010*. Mae'r rheoliadau yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol ddyrannu gwariant i dair cyllideb, Cyllideb yr Awdurdod Lleol, y Gyllideb Ysgolion a'r Gyllideb Ysgolion Unigol.

Mae rheoliadau 2010 yn nodi bod yn rhaid i'r Gyllideb Ysgolion Unigol gael ei dyrannu ymhlith ysgolion a gynhelir gan yr awdurdod ar ffurf cyfrannau cyllidebol, gan ddefnyddio fformiwla ariannu a bennir yn lleol. **Mae'n rhaid i 70 y cant o'r arian gael ei ddsbarthu ar sail nifer y disgyblion.** Yn eu fformiwla, gall awdurdodau lleol bwysoli nifer y disgyblion yn ôl nifer o ffactorau gan gynnwys AAA.

3. Ystadegau ynglŷn ag ariannu

Mae'r tablau isod yn cynnwys gwybodaeth am gyllid AAA a gallent fod yn berthnasol i drafodaethau'r Pwyllgor ynglŷn â'r ddeiseb hon.

- Dengys tabl 1 faint o arian roedd awdurdodau lleol wedi'i gyllidebu ar gyfer darpariaeth AAA fel cyfanswm, yn ogystal â'r swm fesul disgybl (pob disgybl nid dim ond y rhai ag AAA). Mae hyn hefyd yn dangos y **gyfradd ddirprwyo**, h.y. faint o gyllidebau AAA awdurdodau lleol a gafodd eu trosglwyddo'n uniongyrchol i ysgolion.
- Mae tabl 2 yn dadansoddi'r data hyn yn ôl awdurdod lleol ar gyfer y flwyddyn ddiweddaraf, sef 2016–17.

Tabl 1: Gwariant gros sydd wedi'i gyllidebu ar ddarpariaeth AAA gan awdurdodau lleol yng Nghymru

	<u>£ Miliwn Gwariant gros wedi'i gyllidebu ar ddarpariaeth AAA</u>	<u>£ Gwariant gros wedi'i gyllidebu fesul disgybl ar ddarpariaeth AAA</u>	<u>% a ddirprwywyd i gyllidebau ysgolion unigol</u>
2016-17	361.737	800	73%
2015-16	356.306	789	72%
2014-15	357.099	792	70%
2013-14	(r) 359.217	796	69%
2012-13	346.862	769	67%
2011-12	(r) 347.100	770	60%
2010-11	341.755	754	55%

(Ffynhonnell a nodiadau drosodd, o dan Dabl 2)

Tabl 2: Gwariant gros sydd wedi'i gyllidebu gan awdurdodau lleol ar ddarpariaeth AAA, 2016–17

	£ Miliwn Gwariant gros wedi'i gyllidebu ar ddarpariaeth AAA	£ Gwariant gros wedi'i gyllidebu fesul disgybl ar ddarpariaeth AAA	% a ddirprwywyd i gyllidebau ysgolion unigol
Ynys Môn	9.059	975	64%
Gwynedd	13.663	830	76%
Conwy	12.436	804	84%
Sir Ddinbych	11.748	773	91%
Sir y Fflint	19.607	858	65%
Wrecsam	16.580	881	76%
Powys	15.390	870	73%
Ceredigion	7.618	812	69%
Sir Benfro	15.231	886	77%
Sir Gaerfyrddin	20.431	759	78%
Abertawe	32.493	944	67%
Castell-nedd Port Talbot	15.696	796	72%
Pen-y-bont ar Ogwr	19.236	838	72%
Bro Morgannwg	12.904	597	83%
Caerdydd	46.416	902	83%
Rhondda Cynon Taf	24.233	629	65%
Merthyr Tudful	7.648	896	74%
Caerffili	18.407	674	54%
Blaenau Gwent	8.770	1,004	72%
Torfaen	8.758	610	78%
Sir Fynwy	8.329	736	71%
Casnewydd	17.083	711	68%
Cymru	361.737	800	73%

Ffynhonnell: Llywodraeth Cymru, Datganiadau Ystadegol Cyntaf: [Gwariant sydd wedi'i gyllidebu ar gyfer darpariaeth AAA](#) (rhifynnau sawl blwyddyn)

Nodiadau:

- Tablau 1-2: Mae'n cynnwys dyraniadau tybiannol i ysgolion ar gyfer darpariaeth AAA fel rhan o fformiwlâu awdurdodau lleol ar gyfer dosbarthu arian i ysgolion. Cyfrifoldeb pob ysgol yw penderfynu faint o'i chyllideb ddirprwyedig y bydd yn ei wario ar AAA, a gall y gwariant gwirioneddol fod yn wahanol i'r dyraniadau tybiannol hyn.
- Tablau 1-2: Mae gwariant £ fesul disgybl yn seiliedig ar y garfan gyfan o ddisgyblion ar y gofrestr yn hytrach na dim ond disgyblion ag AAA.
- Tabl 1: Dyma ffigurau diwygiedig y gwariant gros wedi'i gyllidebu ar gyfer 2013-14 a 2011-12, a gyhoeddwyd fel rhan o ystadegau'r flwyddyn ganlynol. Ni chyhoeddwyd ffigurau diwygiedig ar gyfer y gyfradd £ fesul disgybl na'r gyfradd ddirprwyo, felly mae angen gofal wrth gymharu'r ddau faes hwn â'r cyllidebau gros ar gyfer y blynyddoedd hyn.

4. Diwygiadau Deddfwriaethol

Ym mis Rhagfyr 2016, bydd Llywodraeth Cymru yn cyflwyno **Bil Drafft Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg (Cymru)** fel rhan o broses ddeddfwriaethol y Cynulliad. Bydd y Bil arfaethedig yn gosod system ddiwygiedig yn seiliedig ar Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY) yn lle'r fframwaith Anghenion Addysgol Arbennig (AAA) presennol. Fodd bynnag, **ni ddisgwylir i'r Bil gynnig y dylid neilltuo neu glustnodi arian**, a bydd yn cadw'r trefniadau presennol ar gyfer rhoi adnoddau i awdurdodau lleol drwy'r Grant Cynnal Refeniw i ariannu darpariaeth ADY.

Mae'r Gwasanaeth Ymchwil wedi cyhoeddi papur briffio yn ddiweddar, *Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY) yng Nghymru*, i lywio'r broses o baratoi ar gyfer y Bil a'r gwaith o graffu arno.

Ers rhai blynyddoedd bellach, mae Llywodraeth Cymru wedi cydnabod nad yw'r system bresennol bellach yn addas at y diben.⁴ Mae'n credu felly y dylai 'dull gweithredu mwy modern o weithio amlasiantaethol' er budd y plentyn neu'r person ifanc, a fydd yn eu cefnogi yn y daith drwy addysg a'u dewisiadau bywyd' gymryd lle 'model a gyflwynwyd fwy na 30 mlynedd yn ôl'.⁵

Fel y nodwyd yn ystod ei hymgyngoriad ar y Bil drafft yn 2015, mae gan Lywodraeth Cymru **dri amcan cyffredinol** ar gyfer y system arfaethedig newydd:

- **Fframwaith deddfwriaethol unedig** i gynorthwyo plant a phobl ifanc rhwng 0 a 25 oed sydd ag ADY mewn ysgolion ac mewn addysg bellach;
- **Proses integredig a chydweithredol** o asesu, cynllunio a monitro gydag ymyriadau cynnar, amserol ac effeithiol;
- **System deg a thryloyw** o ddarparu gwybodaeth a chynghor, ac o ymdrin â phryderon ac achosion o apêl.

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r papurau briffio hyn yn cael eu diweddarau o reidrwydd na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.

⁴ Llywodraeth Cymru, *Cynigion deddfwriaethol ar gyfer anghenion dysgu ychwanegol*, Rhagair Gweinidogol (Huw Lewis, y Gweinidog Addysg a Sgiliau), Mai 2014, t2

⁵ Llywodraeth Cymru, *Ymlaen mewn partneriaeth ar gyfer plant a phobl ifanc ag anghenion ychwanegol: Cynigion ar gyfer diwygio'r fframwaith deddfwriaethol ar gyfer anghenion addysgol arbennig*, Mehefin 2012, t4

